

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBINĖS DARBO INSPEKCIJOS ĮSTATYMO NR. IX-1768 1 IR 8 STRAIPSNŲ
PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 11¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymo Nr. IX-1768 1 ir 8 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 11¹ straipsniu įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) tikslas – sudaryti teisinę galimybę Europos Sąjungos agentūrų darbuotojams, Europos Sąjungos valstybių narių ir Europos ekonominės erdvės valstybių darbo inspektoriams ir kitų Europos Sąjungos valstybių narių ir Europos ekonominės erdvės valstybių institucijų pareigūnams (toliau – ES agentūrų darbuotojai, užsienio darbo inspektoriai ir pareigūnai) dalyvauti bendruosiuose patikrinimuose Lietuvos Respublikos teritorijoje, kaip numatyta 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 2019/1149, kuriuo įsteigiama Europos darbo institucija, iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 883/2004, (ES) Nr. 492/2011 ir (ES) 2016/589 ir panaikinamas Sprendimas (ES) 2016/344, 8 ir 9 straipsniuose ir užtikrinti Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus funkcijų vykdymo nepertraukiamumą.

Reglamentu (ES) Nr. 2019/1149 įsteigta Europos darbo institucija (toliau – Institucija), kurios tikslas – padėti užtikrinti sąžiningą darbo jėgos Sąjungoje judumą ir padėti valstybėms narėms ir Komisijai Sąjungoje koordinuoti socialinės apsaugos sistemas. Siekdama šio tikslo Institucija koordinuoja ir remia suderintus ir bendrus patikrinimus laikydamasi Reglamento (ES) Nr. 2019/1149 8 ir 9 straipsnių.

Pagal Reglamento (ES) Nr. 2019/1149 8 straipsnio 2 dalies b punktą bendri patikrinimai – patikrinimai, atliekami valstybėje narėje, dalyvaujant vienos ar daugiau kitų susijusių valstybių narių nacionalinėms institucijoms, ir, kai tinkama, padedant Institucijos darbuotojams.

Reglamento (ES) Nr. 2019/1149 9 straipsnio 2 dalis nustato, kad bendri patikrinimai vykdomi laikantis valstybių narių, kuriose atliekami patikrinimai, teisės ar praktikos. Visa su tokiais patikrinimais susijusi tolesnė veikla vykdoma laikantis atitinkamų valstybių narių teisės ar praktikos.

Reglamento (ES) Nr. 2019/1149 14 straipsnyje numatyta, kad, vykdydama visą savo veiklą Institucija siekia užtikrinti bendradarbiavimą, sąveiką ir papildomumą su kitomis decentralizuotomis Sąjungos agentūromis ir specializuotomis įstaigomis, pavyzdžiui, su Administracine komisija, ir vengti veiklos dubliavimo. Tuo tikslu Institucija gali sudaryti bendradarbiavimo susitarimus su atitinkamomis Sąjungos agentūromis, kaip antai CEDEFOP, EUROFOUND, EU-OSHA, ETF, Europolu ir Eurojustu.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projektą inicijavo Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VDI). Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Darbo teisės skyriaus vyresnioji patarėja Jelena Polijančuk (tel. +370 685 10369, el. p. Jelena.Polijancuk@socmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Nei Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatyme (toliau – VDI įstatymas), nei kituose ūkių subjektų priežiūrą reglamentuojančiuose teisės aktuose nenumatyta galimybė VDI kvietimu, esant dvišaliam arba daugiašaliam susitarimui bendruosiuose patikrinimuose Lietuvos Respublikos teritorijoje dalyvauti ES agentūrų darbuotojams, užsienio darbo inspektoriams ir pareigūnams.

VDI tarptautinio bendradarbiavimo praktika rodo suintensyvėjusius VDI inspektorių mainus. VDI inspektoriai kviečiami į užsienio valstybes (ypač Latvijos Respubliką ir Norvegijos

Karalystę), į kurias Lietuvos ūkio subjektai komandiruoja savo darbuotojus. Atitinkamai aktualus poreikis organizuoti su užsienio inspektoriais bendruosius patikrinimus ir Lietuvos Respublikos teritorijoje, būtent vykstant į tas įmones, kurios įsisteigusios Lietuvoje, bet dalį savo ekonominės veiklos vykdo užsienio valstybėse, arba kurios įsisteigusios ne Lietuvoje, bet dalį paslaugų teikia Lietuvoje. Pažymėtina, kad VDI inspektoriai apie 10 patikrinimų per metus atlieka kartu su užsienio kolegomis. Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą užsienio inspektorių, dalyvaujančių Lietuvos Respublikos teritorijoje vykstančiuose patikrinimuose, teisės ir pareigos nėra nustatytos, t.y. užsienio inspektoriai neturi įstatyminių teisių atlikti jokių kontrolės veiksmų, kas būtų svarbu tiriant darbo įstatymų pažeidimų, įtraukiančių tarpvalstybinį elementą, atvejus, dar daugiau – bendrųjų patikrinimų metu egzistuoja reali tikimybė, jog darbdavys apskritai neįleis užsienio inspektoriaus į darbo vietą.

Belgijos Karalystėje numatyta teisinė galimybė susitarime tarp Belgijos Karalystės kompetentingos institucijos ir Tarptautinės darbo organizacijos valstybės kompetentingos institucijos apibrėžti inspektorių iš kitų valstybių teisę rinkti informaciją. Susitarime taip pat gali būti apibrėžta, kad informacija, kurią surinko užsienio inspektorius savo valstybėje, gali būti naudojama tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir informacija, surinkta Belgijos Karalystės inspektorių. Taip pat pabrėžta, kad inspektoriai pagal susitarimą gali dalyvauti kitose savitarpio pagalbos ir bendradarbiavimo formose. Belgijos Karalystės kompetentingos institucijos nuomone, užsienio inspektorių dalyvavimas stebėtojų teisėmis yra labai naudingas, nes inspektorius iš kitos valstybės narės gali pasiūlyti, kokie klausimai ar dokumentai yra svarbūs.

Darbo inspektoriaus iš kitų valstybių Prancūzijos Respublikos teritorijoje suteikiamas stebėtojo statusas, toks pats statusas suteikiamas ir Prancūzijos Respublikos darbo inspektoriaus, vykstantiems į bendrus patikrinimus kitose valstybėse. Prancūzijos Respublikos kompetentingos institucijos nuomone, siekiant veiksmingesnių patikrinimų Institucijos ribose, svarsto dėl galimo nacionalinio teisinio reglamentavimo keitimo.

Pagal Nyderlandų Karalystės administracinę teisę užsienio inspektoriaus gali būti suteikiami trys statusai: 1) svečio statusas (reikalingas leidimas iš įmonės; įgaliojimai nesuteikiami); 2) vadovą lydinčio asmens statusas (leidimas iš įmonės nėra reikalingas; numatyta pareiga įmonei bendradarbiauti su institucija, suteikusia vadovo lydinčio asmens statusą; lydinčiam asmeniui nesuteikiami vadovo įgaliojimai); 3) nepriklausomas vadovo statusas.

Šiuo metu galiojanti VDI Įstatymo 8 straipsnio 2 dalies 3 punkto nuostata leidžia Vyriausiajam valstybiniam darbo inspektoriui įgalioti jo pareigas vykdyti tik vieną iš savo pavaduotojų. Šiuo metu yra tik vienas vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus pavaduotojas, todėl jo laikinai nesant, vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius negali įgalioti jo pareigas vykdyti kito valstybės tarnautojo.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu siūloma:

1) papildyti VDI Įstatymą 11¹ straipsniu, numatant galimybę VDI kvietimu, esant dvišaliam arba daugiašaliam susitarimui bendruosiuose patikrinimuose Lietuvos Respublikos teritorijoje dalyvauti ES agentūrų darbuotojams, užsienio darbo inspektoriaus ir pareigūnams;

ES agentūrų darbuotojai, užsienio darbo inspektoriai ir pareigūnai bendruosiuose patikrinimuose dalyvautų tik su VDI inspektoriais, kurie vadovautų bendriesiems patikrinimams, ir turėtų VDI Įstatymo 9 straipsnio 1 dalies 3 ir 12 punktuose numatytas teises, t. y. gauti iš darbdaviams atstovaujančių asmenų, darbdavio įgaliotų asmenų, darbuotojų, kitų tikrinamoje darbo vietoje esančių asmenų paaiškinimus žodžiu ar raštu dėl darbo, darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymų, kitų norminių teisės aktų, reglamentuojančių darbuotojų saugą ir sveikatą bei darbo santykius, pažeidimų ar dėl VDI nurodymų nevykdymo (jeigu nėra galimybės gauti šią informaciją vietoje, darbdaviui atstovaujantis asmuo ar darbdavio įgaliotas asmuo kviečiamas į VDI struktūrinį padalinį) ir nepažeisdami įstatymais garantuoto asmens privataus gyvenimo neliečiamumo, fotografuoti, daryti garso ir vaizdo įrašus.

2) pakeisti VDI Įstatymo 8 straipsnį, atsisakant nuostatos, kad vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius jo nesant gali įgalioti tik vieną iš pavaduotojų atlikti vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus pareigas.

Įstatymo projektu taip pat atliekami redakcinio pobūdžio VDI Įstatymo 1 straipsnio 1 dalies pakeitimai.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų Įstatymų projektų pasekmės ir kokių priemonių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti Įstatymų projektai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Priimtas Įstatymo projektas neturės įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai.

7. Kaip Įstatymo projekto įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir plėtrai

Priimtas Įstatymo projekto papildymas 11¹ straipsniu darys teigiamą įtaką verslui, teikiančiam tarpvalstybines paslaugas.

ES agentūrų darbuotojų, užsienio darbo inspektorių ir pareigūnų dalyvavimas bendruosiuose patikrinimuose kartu su Valstybinės darbo inspekcijos inspektoriais padės gauti informaciją, būtiną visapusiškam, objektyviam ir skaidriam atvejo, turinčio tarpvalstybinį elementą (pvz., Lietuvos Respublikos teritorijoje laikinai dirba komandiruoti darbuotojai; įmonių, įsisteigusių Lietuvoje, bet teikiančių dalį paslaugų užsienio valstybėse), ištyrimui. Pagalba, visų pirma, būtų susijusi, bet neapsiribotų, paaiškinimų žodžiu ar raštu gavimu. ES agentūrų darbuotojų, užsienio darbo inspektorių ir pareigūnų dalyvavimas atliekant bendruosius patikrinimus Lietuvos Respublikos teritorijoje padėtų išsiaiškinti, ar Lietuvoje įsisteigusios įmonės, teikiančios tarpvalstybines paslaugas, tinkamai taiko Europos Sąjungos valstybių narių ir Europos ekonominės erdvės valstybių imperatyvias darbo įstatymų ir (ar) kolektyvinių sutarčių nuostatas darbuotojams, taip pat, ar garantijos, taikomos Europos Sąjungos valstybių narių ir Europos ekonominės erdvės valstybių darbuotojams, teikiantiems tarpvalstybines paslaugas Lietuvoje, neprieštarauja darbo santykius reglamentuojančių Lietuvos Respublikos norminių teisės aktų nuostatomis.

ES agentūrų darbuotojų, užsienio darbo inspektorių ir pareigūnų teisė dalyvauti bendruosiuose patikrinimuose Lietuvos Respublikoje veiktų prevenciškai ir skatintų sąžiningą Lietuvoje ir užsienio verslą, teikiančią tarpvalstybines paslaugas.

8. Įstatymo projekto inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, galiojančių įstatymų pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

9. Įstatymų projektų atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams ir Įstatymų projektų sąvokų bei jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus.

10. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės normas.

11. Įstatymo projektui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir terminai

Iki įsigaliojant Įstatymo projektui, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministras turės pakeisti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. gegužės 12 d. įsakymą Nr. A1-316 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“ ir vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius turės pakeisti Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos ūkio subjektų veiklos patikrinimų taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2014 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. V-334 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos ūkio subjektų veiklos patikrinimų taisyklių patvirtinimo“.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks Įstatymo projektui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai, rekomendacijos ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą, nebuvo gauta specialistų vertinimų, rekomendacijų ir išvadų.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*, yra „inspektorius“, „patikrinimas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.